

Oxneria huculica, dragonderdooiermos, nieuw voor Nederland

Laurens Sparrius & Michiel Sytsma

Een bijzondere ontdekking

De kans dat je als natuurfotograaf een nieuwe soort voor Nederland op de foto zet lijkt erg klein, maar het overkwam de tweede auteur van dit artikel. Nadat hij de foto op het forum van waarneming.nl zette, ontstond onder forumleden al snel het idee dat de oranje soort op de foto (figuur 1) een bijzondere soort moest zijn. Een week later werd een bezoek gepland aan de groeiplaats en herbariummateriaal verzameld. Na studie bleek het om een soort te gaan die recent ook uit België was gemeld (Van den Broeck 2013), *Oxneria huculica* S.Y. Kröndr.

Het eerste exemplaar kan als volgt worden geciteerd: Ede, Dragonderweg, coörd. 168,738-448,554, 20-1-2014, op stam van *Fraxinus excelsior*, leg. M. Sytsma, det. & herb. L.B. Sparrius #9168.

Herkenning

Oxneria huculica is pas recent beschreven als afsplitsing van *Oxneria* (*Xanthoria*) *fallax*, een steenbewonende soort. De epifyt *Oxneria huculica* kenmerkt zich door de aanwezigheid van halvemaanvormige soralen aan de zijkanen van de lobben (zie omslagfoto). Het oranjegele thallus ligt dicht tegen de schors aan. Het verschil met *O. fallax* staat fraai afgebeeld in de nieuwe Duitse flora (Wirth et al., 2013). De verwante *Xanthoria ulophyllodes* heeft een meer losliggend thallus en minder duidelijk begrensde soralen.

Ecologie en verspreiding

De soort werd aangetroffen op vijf oudere essen, vrijstaande laanbomen omgeven door weiland. De bomen hadden een dikte

Figuur 1. De foto op basis waarvan *Oxneria huculica* werd ontdekt. De soort is te zien als enkele schubjes met een diep oranjegele kleur. Foto: Michiel Sytsma.

Figuur 2. Eén van de vijf bomen waarop *Oxneria huculica* is gevonden. Foto: Laurens Sparrius.

van ongeveer 60 cm (dbh). Op twee bomen werden slechts enkele thalli gevonden, op drie bomen kwam de soort veel voor op de zuidwestzijde, in de volle zon. Begeleiden-de soorten waren typische nitrofyten (tabel 1), voornamelijk *Physconia grisea*, *Candelaria concolor* en *Xanthoria parietina*. In de Gelderse Vallei, waarin de vindplaats ligt, is de ammoniakconcentratie met 10-15 µg/m³ erg hoog. *Parmelia*-soorten en acidofyten zoals *Evernia prunastri* komen in de wijde omtrek slechts sporadisch voor, en dan met hooguit enkele exemplaren per boom.

In de nabije omtrek is *Oxneria huculica* niet aangetroffen. Het is dan ook niet waarschijnlijk dat de soort in Nederland veel over het hoofd is gezien. In Duitsland is de soort continentaal en submontaan verspreid met de Eifel en Mecklenburg-Vorpommern als dichtstbijzijnde plekken. Uit Engeland is de soort niet bekend. In België is de soort alleen in de regio Brussel gevonden op laanbomen (Van den Broeck 2013). Kondratyuk et al. (2010) geven aan dat de soort voorkomt in Europa en Noord-Amerika.

Over de naam *Oxneria*

Oxneria is een van de vele afgesplitste genera in wat vroeger *Xanthoria* heette. In eerste instantie werden de bladvormige *Xanthoria*'s met sorediën in het genus *Xanthomendoza* gezet (Kondratyuk & Kärnefelt 2003). Hiertoe behoren naast de gevonden soort ook *Xanthoria ulophyllodes* die ook pas recent uit Nederland bekend is (Aptroot & van Herk 1999). De gekroesde soorten (*X. candelaria* en *X. polycarpa*) komen in het genus *Massjukiella* en de steenbewonende *X. elegans* in het genus *Rusavskia*. Echter, over de basis voor deze genusindeling bestaat geen consensus. De indeling in genera is gemaakt op basis van puur morfologische kenmerken (Kondratyuk & Kärnefelt 2003), terwijl nieuwe inzichten op basis van moleculaire studies pleiten voor een conservatieve indeling met twee genera, *Xanthoria* en *Xanthomendoza* (Gaya et al. 2008). Zo volgt de Duitse flora (Wirth et al. 2013) deze 'Oekraïense school', de Britse bijvoorbeeld niet. Omdat *Oxneria huculica* pas recent is beschreven (Kondratyuk et al. 2010), is er geen naam in *Xanthoria* beschikbaar. Hoewel de soort tenminste in hetzelfde genus zou moeten zitten als *Xanthoria*

Tabel 1. Vegetatieopname op één van de drie essen waar de soort veel op groeide. Oppervlak: 30 x 30 cm, zuidzijde van stam, 5% naar achter hellend.

Soort	Bedekking
<i>Physconia grisea</i>	4
<i>Oxneria huculica</i>	2a
<i>Candelaria concolor</i>	2a
<i>Xanthoria parietina</i>	1
<i>Physcia adscendens</i>	+
<i>Physcia tenella</i>	+
<i>Lecanora chlorotera</i>	r
<i>Lecanora hageni</i>	r
<i>Candelariella aurella</i>	r
<i>Hyperphyscia adglutinata</i>	r
<i>Illosporopsis christiansenii</i>	r

ulophylodes, laten we het voorlopig maar even zo, totdat de taxonomie is uitgekristalliseerd.

Nederlandse naam

Bij een nieuwe soort hoort traditioneel ook een nieuwe Nederlandse naam. We stellen voor de soort dragonderdooiermos te noemen. Op de eerste plek naar aanleiding van de locatie, de Dragonderweg in Ede. Dragonders waren Britse en Ierse soldaten die in de 18de eeuw in de regio waren (Grebbelinie) om het tegen de Fransen op te nemen. De gele kleur van dragonderdooiermos is terug te vinden in de uniformen en het vaandel met de draak.

Dankwoord

De auteurs danken Peter Kroon, Arjan de Groot en Henk-Jan van der Kolk voor hun hulp bij het bezoek en in beeld brengen van de soort.

Literatuur

Aptroot, A. & C.M. van Herk (1999) *Xanthoria ulophylodes*, een nieuw macrolicheen voor Nederland. *Buxbaumiella* 48: 45-46

Gaya, E., P. Navarro-Rosinés, X. Llimona, N. Hladun & F. Lutzoni (2008) Phylogenetic reassessment of the Teloschistaceae (lichen-forming Ascomycota, Lecanoromycetes). *Mycological Research* 112: 528-546.

Kondratyuk, S. Y., & Kärnefelt, I. (2003). Revision of three natural groups of xanthoroid lichens (Teloschistaceae, Ascomycota). *Ukr. Bot. Zhurnal*, 60(4), 427-437.

Kondratyuk S. Y., I. Kärnefelt, T. Goward, D. Galloway, I. Kudratov, A. Lackovicová, E. Lisická & A. Guttová (2010) Diagnoses of new taxa. In: *Flora Lišajnikiv Ukraini y dvoch tomach*, volume 2, deel 3: 436-437.

Van den Broeck, D. (2013) *Oxneria huculica*, nieuw voor de Belgische lichenflora. *Dumortiera* 103: 54-55.

Wirth, V., M. Hauck & P. Schultz (2013) *Die Flechten Deutschlands*. Ulmer, Stuttgart.

Summary

Oxneria huculica new to The Netherlands

Oxneria huculica was found on wayside trees in an open area with high ammonia pollution, growing together with typical *Xanthorion* species.

Auteurs

L.B. Sparrius, Beyerd 39, 4811 GZ Breda, sparrius@blwg.nl

M. Sytsma, Batenstein 6, 6714 BM Ede